

HIPPOCRATES

GALENUS

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MEDICINA MORATORIA,
Von *Erstungs-Curen;*

QVAM AUSPICE DEO PROPITIO
Auctoritate Gratiöse Facult. Medice,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE
MICHAELE ALBERTI,

Sacr. Maj. Reg. Boruss. Aul. & Conslt. Magd. Conslia-
rio, Med. & Philof. Nat. Prof. Publ. Ord. &c.

Decano h. t. Spēcharissimo,
Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore suo honoris cultu
prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS
Hor. Loc. confuetis A. 1743. d. 1. Julii
Publice Eruditorum Ventilationi subijcitur

Respondens
CHRIST. SIGISM. BECKER,
Halenſis Magdeburgicus.

DIOSCORIDES

PARACELSES

MEDICINA MORATORIA

IN ANNA REGIA ERIBERIANA

MICHAEL ALBERTI

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZV HALLÉ

CHRIST. SIGISM. BECKER

SERENISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO
DOMINO
AUGUSTO
LUDOVICO,
PRINCIPI ANHALTINO,
DUCI SAXONIAE
ANGRIAE ET WESTPHALIAE,
COMITI ASCANIAE,
DOMINO BERNBURGI AC SERVESTAE,
ORDINIS REGIARVM MAJESTATUM POLONIAE
AC PORUSSIAE ALBAE ET NIGRAE AQVILAE,
EQVITI CELSISSIMO,
RELIQVA,

DOMINO SUO
INDULGENTISSIMO.

107
SERVATISSIMO PRINCIP
AC DOMINO
DOMINO
AUGUSTO
LEODOVICO
PRINCIPALIS
DUCI SAXONIAE
ARCHIEPISCOPO
COMITI ARCHIEPISCOPO
DOMINO HERMANNI AD SERVSTAD
DUCIS SACCARUM RECTORIS
AC THESSALIAE ET THURACIAE
PRINCIPALIS
1715

DOMINO SUO
INDULGENTISSIMO

SERENISSIME PRINCEPS

DOMINE CLEMENTISSIME,

*Illustria venerandæ antiquita-
tis coruscant exempla, quæ
Celsissima Principali & Heroi-
ca dignitate fulgentium Personarum merita
Splendidissima coluerunt & decoraverunt glo-
ria,*

ria, sub quarum umbone & magnificentissimo
nitore devotissimæ mentes mellisquam roridam-
que felicitatis suæ spirant hauriuntque au-
ram. Quo spiraculo animatæ omnes suos co-
natus lucidæ ac gloriosæ huic auroræ demis-
sissimis consecrant votis. Quanta etiam TUA
GLORIOSE PRINCEPS bonas mentes illu-
minet relevetque Indulgentissima Clementia, in-
numera eximiaque comprobant documenta.
Tenuis equidem sortis TUIS gratiosissimis ocu-
lis me testem perhibere vix vereor humillimum,
immensa Clementissimæ Munificentie TUAE
Specimina, quibus pie defunctos Avum & Ge-
nitorem meum, quorum sacros veneror manes,
beare ac Celsissimo Gratie iubare illustrare & ir-
rorare suevisti, subjectissimo præconio concele-
brans. Ad sacram eandem ego etiam confugio
anchoram, qui Patre Matreque orbatus, tem-
porales tantos, quos Omnipotens Orphanorum
tutor, protector ac nutritor substituit, sanc-
vit & induxit, tutelares veneror Deos. In-
ter

ter Eos **TU SERENISSIME PRINCEPS**
a cœlesti Pantarcho ac Summo Duce admiranda comitate, consummata æquitate, prægloriosa Clementia, commemorabili Sanctitate ornatus, tam in propriis **TUIS** regionibus, quam apud externos insigni emines fulgore. Hæc omnia animum mihi dederunt, ut in devotæ mentis testimonium & gratissimæ indolis Symbolum **TIBI AUGUSTE PRINCEPS** hanc Inauguralem Dissertationem meam consecrem, memoriam Avi & Parentis mei subjectissima pietate recolam, **TUAE**que Clementiæ, Protectioni atque auxilio humillime me submittam atque commendem; addita devota imploratione, ut ejusdem almæ **Inclytæ**que Clementiæ, qua Parentes meos erexisti, me fere derelictam profapiam gratiosissimo nutu participem facere velis. Calida ad Deum fundo & spiro vota atque suspiria, ut **SERENISSIMUM PRINCIPEM, Ejusque AUGUSTAM THORI SOCIAM, totamque**
CHRISTIANUS SIGISMUNDUS RECHER PRIN-

*PRINCIPEM FAMILIAM integerrimis
animi atque corporis spiritualibus & tempo-
ralibus prosperitatibus florentissimo perfectis-
sime Sanitatis augmento ac reliquis peren-
nantis felicitatis incrementis largissimo Sum-
mæ beatitudinis flumine irrigare & fœcunda-
re velit, ut sub alis tantæ Celsitudinis tantæ-
que Gloriæ PRINCIPIS SAPIENTISSIMI
felicem me esse, fieri & persistere liceat, ac dici
queam*

SERENISSIMI ET AUGUSTI
PRINCIPIS

DOMINI CLEMENTISSIMI

Dab. Halæ Magdeb. Calend. Julii
A. R. S. cfoIcccxlviij.

humillimus
CHRISTIANUS SIGISMUNDUS BECKER.

PROOEMIUM.

Edicorum opprobriis, atque erroribus communiter annumeratur cunctatio, negligentia, procrastinatio & obliuosa necessarii sui officii, in salutem & conseruationem hominis dirigendi, dilatio & retardatio, qua commoda occasio aut opportunitas temporis prætermittitur & detrimentis sanitatis ac præiudiciis uitæ libera accrescendi & increbescendi mora conceditur. Nec medicis solum turpitudini ducitur, si negligentiori mora & procrastinatione suo funguntur munere, sed in omnibus actionibus humanis certius inde damnum metuendum erit: jure itaque meritoque otiosam & obliuosam in medicina reprehendimus cunctationem, a qua tamen prudens & perita variarum circumstantiarum expectatio &

A a mul-

a multis tentaminibus dubiis, ambiguis & fallacibus abstinentia distinguenda est: hinc nonnulli casus moram necessariam atque utilem requirunt, ne præcipitata officiositate ars placidos atque liberos naturæ motus & ordines turbet, quare nonnunquam in mora salus versatur, dum infaustus nonnullarum actionum eventus ad plorabiles querelas animum præbet, utinam opportunum tempus patienti moderatione expectatum fuisset, quia non raro moram necesse, meliores promisit rerum successus, juxta illud OVIDII 3. *Fastor. differ. habent parvæ commoda magna mora*: sic de *Augusto Casare* refert FULGOSIUS L7. c.2. *quod illud semper cito factum esse dixerit, quod bene peractum, tarditatem enim quæ ruita esset, celeritati anteponebar, cui periculum esset conjunctum*: Ita historici de Sapiente SOCRATE referunt, quod illis, qui ira accensi & inflammati sunt, consilium dederit aliquamdiu moram & morem gerere, quia multi sub primo iracundiæ ardore, quasi furiosi & mente capti apparent, donec post parvam moram paululum resipiscant: idem sentit sapiens SENECA Lib. 1. *de Ivo*: accedit testimonium SYMMACHI 3. *Ep. 24. afferentis: uberem fructum mihi præstitit mora. Fecunda dilatio est, quæ simul bona plura restituit*. Non minori sollicitudine boni Medici congruæ moræ exactam rationem habent, dum ordinem naturalem observantes aliquando consultius esse judicant, quando spectant & expectant, quæ meliori fructu alia hora, mora & occasione perfici potuerant, id quod passim HIPPOCRATES, GALENUS, VALLESIUS &c. & ex hisce

BOH-

BOHNIUS *de offic. med. dupl. P. I. c. 9 p. 194.* testati fuerant: ob id multi postulant, ut processus atque ordines Naturæ curatius, attentius & solertius observarentur: sicut CAMERARIUS *in Syllog. Memorab. Cent. I. part. 43.* inquit: *præclare a VIDO VIDIO dictum est: medici plures sanarent, si se naturæ ministros esse agnoscerent.* Si itaque ad Medicorum veterum monitum Naturæ ductus, ordines atque methodos observare, dijudicare & imitari debemus, facile apparebit, quod nonnulla negotia sine mora, alia cum mora perficiantur, ideoque opportunitas temporis satis sepe exquisitè observari soleat: Quare Medici suo officio nec audaces atque præcipientes, nec negligentes & otiosi esse debent: interdum etiam prudens expectatio aut mora plus valet, quam sollicita & impatiens officiositas; hinc SENECA *in Agamem.* dicit: *quod ratio nequit, sepe sanavit mora.* Alia enim alicujus negotii dispositio & conditio est, si mora cum prudentia & peritia, alia autem, si cum negligentia & inscitia conjuncta est: hinc frivola cunctatio sepe immedicabile reddit malum, juxta illud *Ovidianum: Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus, dilatum longa damna tulisse moræ.* Sobria enim interpretatione & sana applicatione utilis regula philosophica est, quæ humanis circumspectis actionibus tribui potest, quando referente LAERTIO Socrates dixit, quod *cunctando & deliberando vita humana absumatur.* Inter ea inter præcipitantiam, opportunam operationem & moram in foro medico magna adhuc intercedit discrepantia, sicut inter actionem cum mora & sine

mora procedentem æque notatu digna agnoscenda erit differentia: inde adagiales innocuere locutiones: alles mit Weile, juxta Imperatorem Maximilianum, eile mit Weile, sec. Imper. Carolum: thue gemach, jedes Ding will seine Zeit und Weile haben, man müsse sich Weile nehmen, vor die lange Weile, gut Ding will Weile haben, sec. Symb. *Augusti Caesaris*, festina lente, aut *Aurelii*, Pedetentim, spatium sumere, moram nehere &c. de *Ambrosio* refertur, quod *Theodosium* ira accensum monuerit, ut prius a. b. c. recitaret, ne sub ira se præcipitaret, & moram recuperaret, lenius judicandi, & mitius regendi. Immoderati & impatientis animi character est, moras effugere aut rejicere, & præcipiti impetu fines præmeditados prosequi: sub hac enim tranquilla & perita mora circumstantiæ rerum exactius colligi, conciliari, dijudicari, de proposito curatius deliberari & congrua atque fructuosa consilia & auxilia certius inquiri & inveniri poterunt. Non pauci reperiuntur homines, qui desperato & desolato quasi affectu ob morbi gravitatem, ob dolorum atrocitatem & ob auxiliorum paupertatem atque inopiam mox mortem oppetunt, & diutius in hac vita commorandi, morose respuunt, quos vero sapiens Ethnicus Philosophus **SENECA** reprehendit, quando *Ep 58. ad fin.* inquit: *morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non offeram tibi manus, propter dolorem: sic mori vinci est: hunc tamen si sciero perpetuo tibi esse patiendum: exhibo non propter ipsum: sed quia impedimento tibi futurus est, ad omne propter quod vivitur. Imbecillus est, & ignavus.*

vis, qui propter dolorem moritur: stultus, qui doloris causa vivit. Quam utilis & necessaria nonnunquam mora est, si prudenter exercetur, tam pernicioſa & culpofa viciffim est, ſi cum levitate animi & negligentia conjungitur; ſiquidem plane interdum cum illa fraudulentus reſpectus conjungitur; hinc datur etiam in Medico æque ac Juridico foro mora doſa, culpofa & damnofa: ad quam proſtigandam illud SILII quadrat *IV. Monil. 4. pelle moras! brevis eſt magni fortuna favoris; Mora ſape malorum - - - das cauſas.* Fructuoſa iraque & conſcientioſa moræ exercitatio & imitatio requirit animum ingenuum & judicioſum. Vulgo quidem in ſtadio Medico afflicti homines, de ſanitatis ſuæ conſervatione, confirmatione & reſtitutione enixe & anxie ſolliciti, extemporaneam & præſentaneam opem anhelant atque poſtulant; ſed regula juris medici ſecundum Aſclepiadem non modo jubet cito, i. e. ſine erronea mora, ſed etiam tuto & quod magis eſt, jucunde, curare, ſubintellecta vero illa interpretatione & ampliacione in quantum videlicet in artis poteſtate eſt; nam ultra hanc poteſtatem, ne quidem Apollo & Æſculapius, neque Podalirius, Machaon & Hippocrates obligantur. Quemadmodum etiam in medico nimia præcipitantia & fugitiva officii ſui adminiſtratio taxatur, ita negligens cunctatio, aut male fida retardatio, aut neceſſariorum & ſalutarium negotiorum prolatio & procrastinatio in eodem æque reprehendenda eſt. Comune enim in omni foro, quin plane in vilioribus negotiis opprobrium eſt, quod, ſi non eventus ope-

rum quoad temporis terminum haud petito eorum, quorum interest, respondet, mox frivolam, sui que commodi nimis studiosam accusent increpentque Moram. Hoc dum in Medicina Practica non raro evenit, ita peculiari respectu atque studio Inaugurali praesenti Specimine de MEDICINA MORATORIA brevi deductione agere & differere constituimus. Quod propositum Deo benignissimo ad exoptatos & fructuosos successus devotissimis precibus commendamus.

§. I.

Quamvis plurimorum aegrotantium flagrans sit desiderium atque suspirium, ut perfecte curentur, tamen non pauci cum medico transigere malunt, si morbum *immedicabilem* esse sentiunt, ut vel illius *mitigationem*, vel *dilationem* praepotent & experant: tale testimonium SENECA de sua clamosa & calamitosa *podagra* in *Lib. de vita beata* cap. 17. perhibet: *non perveni, inquit, ad sanitatem, nec perveniam quidem; delinamenta magis, quam remedia podagrae meae compono; contentus, si varius accedit & minus verminatur.* Mortem expavescentes & fugientes saepe morborum suorum incurabilius *moratoriam* extensionem & dilationem postulant, ideoque medicum *animae* rugosa & *tristi* fronte, *corporis* vicissim medicum *attentis* oculis intuentur. Inde igitur quadantenus *moratoria* Curatio oritur, quam in speciali tractatione vocamus *medelam corporis humani, qua tardo & successivo remedium effectum, aut amissa sanitas restituitur, aut inevitabilis mors*

*mors aliquandiu vel ingenuo, vel doloſo reſpectu arceatur, deoſi-
natur & prolongatur*: de quo officio medico vulgo dicitur:
man ſuche oder mache nöthige oder unnöthige Friſten: oder
es ſey nur ein Verzug oder Zuſſenthalt. Dum vero *mora* in
curandis morbis duplici finali reſpectu nititur, vel in com-
modum *ægr*i, vel in *lucrum* medentium, ita juxta *diverſi-
tatem* hujus reſpectus præſens argumentum ventilandum
erit: vulgo enim dicitur *periculum in mora* eſſe, quod
dicterium *diverſimode* explicari & applicari poteſt, ſed in
eo judicium medici illuceſcit, ſi in *ſalutem* *ægr*i *moram* ne-
ſtere, aut incrementum periculi aliquandiu evitare pot-
eſt: alludit huc *SENECÆ* eſſatum *Lib. 1. de Ira c. 6. quibus
medentes vitam largiri non potuerunt, illis facilem præſtant
exitum*, juxta *LIPSIUM eurbanasiam*, id quod ſane *non
violento* modo ſuccedere poteſt, quod magis *homicidi-
um* eſſet, ſi poculo Socratico cum Cicuta, aut ſubtractio-
ne totali ſanguinis, ad imitationem fati *Senecæ*, perficere-
tur; unde rectius *atrociffimorum* cruciatuum & ſympto-
matum *ſedatione* & ſucceſſiva *placida* emigratione animæ
ex ergaſtulo ſuo præſtitum fuerat, quæ *mora* utique ali-
qualis neceſſaria eſt; referri huc etiam poteſt repetitum
BOHNI dicterium *de Off. Med. dupl. P. 1. c. 4. p. 67.* afferen-
tis: *medicus de primarii morbi curatione deſperans, ſym-
ptomata nihilominus aliquatenus & eouſque leniaz, quo ab-
borum gravitate paulo levatur, aut placida magis morte de-
fungatur*, id quod ſine *mora* impetrari haud poteſt: &
porro *p. 69* inquit: *aliquando auxilium medicis vitam pro-
rogare ac mortis imperum ſuſtaminare licet, partim illa he-
cticorum conſummatorum therapia evincit, quam vel ideo
GALENUS X. meth. med. 10. commendat, ſi malueris for-
taſſe*

*saſſe propinquorum aliquis atque etiam æger ipſe aliquo ſpa-
 zio ad huc vivere, quam illico mori, & porro: convenit non
 tantum pro chriſtiana pietate, ſed humana quoque charita-
 te ægris, etiam declamatis, pro modulo ſubvenire; ſi non a
 morbo liberentur, ſaltem ut hunc cum morte mitius ferant,
 & in bujus articulo quaſi conſtitutos, non omnis ſpes decol-
 let, utpote quod laudabilius erit, quam in tanto agone in-
 firmum ſine levamine, cum crudelitatis nota relinquere:
 quod ipſum neceſſarium officium medicum non ſine judi-
 cioſa mora adminiſtrari poteſt. Quoniam etiam Medici
 proprium officium eſt, ut hominum vitam & ſanitatem
 quo uſque fieri poteſt, conſeruet, defendat & adjuvet, ideo
 facile liquet, quod mortem non accelerare, ſed ad extre-
 mum uſque, quo uſque videlicet artis medicæ poteſtas
 pertingere poteſt, omni dexteritate, ſollicitudine & as-
 ſiduitate avertere debeat: & tale officium hæc Morato-
 ria Medicina complectitur: ita BRUDUS LUSITA-
 NUS Lib. 3. de viſtu febric. c. 19 p. 813. inquit: periti medi-
 ci character eſt, ut non ubique feſtinanter artem exerceat
 urgeatque, ſed interdum prudenter moram obſervare ſciat:
 alia aſſertione id teſtatur DIETERICUS in Fabr. Hipp. n.
 386 p. 517. ſunt morborum quidam, qui tardam amant ma-
 num pharmaceuticam, non tumultuariam: ſunt alii qui cu-
 rationem ſubitam depoſcunt, ut tota ſalutis vitæque ſpes
 a medicacionis celeritate, promptaque remediorum perſe-
 verantia dependeat. Interea non raro in Medicina obrin-
 git occaſio, ut abſtinendo, expectando & commorando ſa-
 lus & levamen hominis naturalis promoveatur. Quo-
 niam vero cum hac mora & utilitas, & error, & damnum,
 & dolus committi poteſt, ideo varii hi reſpectus indicandi,
 ſeparandi & congrue applicandi ſunt.*

Pervulgatum est dicitur oportunitatem & mo-
 ram temporis rosas, festinationem vicissim spinas produ-
 cere. Variis itaque textibus, morbis & occasionibus
 HIPPOCRATES moram commendat, & ut negotia medica
 sensim, paulatim, cum temporis diuturnitate perficiantur,
 præcipit; *Lib. 6. Epid. Sect. 2. text. 18.* inquit: *Contraria*
paulatim inducere oportet & interquiescere: & *Lib. 1. de*
Morb. Mul. p. 613. lin. 18. *necessitas & temporis diuturnitas*
morborum causam declarat: non obstante, quod in *Epist.*
ad Crateram profiteatur: *Cum ab omni arte alienum sit*
procrastinatio, tum vero maxime in Medicina, in qua dila-
tio periculum vitæ affert. Similiter GALENUS *Lib. 6. sa-*
lubr. medicam actionem probat & ordinat, quæ cum
mora, sensim & opportuno tempore contingit: idem etiam
 sentit CELSUS, quando *Lib. 1. cap. 3.* mutationes in *contra-*
ria sensim assuefaciendas esse scribit, ut neque ex nimio la-
 bore subitum otium, neque ex nimio otio subitus labor si-
 ne gravi noxa suscipiatur, sed quicquid mutandum venit,
 id paulatim ideoque cum mora fieri debeat. Sic etiam ju-
 dicat ZACUTUS LUSITANUS in *introit. ad prax. præc. 36.*
in morbis diuturnis paulatim præsidia sunt administranda:
& sic remisse pugnandum cum morbo, ut æger sufficere queat
usque ad statum: nam debite agens longo tempore applici-
tum opus facit, securius tamen: quod autem validum, cum
periculo solet operari, monente Galeno 4. simpl. 17. Huc
 etiam referendæ sunt *lenæ* curationes, quarum nonnulli
 medici mentionem faciunt, velut FERNELIUS *Lib. 1. Me-*
ebod. med. c. 7. & Gregor. HORSTIUS in *b. l. disp. XVII.*
n. 4. 5. 7. unde etiam asserunt *sax cito* curatum quid dici,
 B quod

quod *fit bene curatum est*: quales curationes itaque *cum mora* prudenti peraguntur: pertinet huc assertum *Roy-mundi LULLII in Secret. Nat. unicuique vita terminus est statutus, quem nullo ingenio transgredi possumus, sed intra illum terminum mortem accelerare in promptu omnibus est. Ideo a medicina petendum remedium, quo corpus nostrum a putredine præservemus & infirmitatem cum mora & peritio arceamus, donec veniat is postremus dies, a Deo præstiturus*: ideo *GALENUS Lib. de Medic. Medicum Deum tutelarem* vocavit, penes quem facultatem vitam *prorogatricem* esse, ipse asserit. Sic ad imitationem *HIPPOCRATIS Job. Roy-m. a FORTIS Tom. II. Cent. IV. Consult. 47. p. 539. a.* de quodam morbo judicat, quod post certi cuiusdam medii usum ab opere medico *vocondum aut morandum, & quies natura donanda sit*: talem *dilationem* etiam certi morbi, aut *moratoriam* curationem, idem author *Cent. 3. Conf. 49. p. 381. b.* restatur. Huc etiam *VERULAMIUS in hist. Viz. & Mort. p. 497. n. 31.* de morbis *cum mora* emaciantibus affirmat, quod vitam aliquando prolongent: paulo amplius talem *moratoriam* medicinam commendat *Lib. IV. de augmenz. Scient. p. 108.* Nec pluribus opus fuerit testimoniis, quibus *mora* in foro medico per varios casus rerumque discrimina probatur & admittitur; ut nihil de *fallacibus* promissionibus dicamus, quando certis, *Tincturis, Essentiis, pulveribus, Alcahest vitæ* illa mirabilis tribuitur virtus, quod partim sub morborum cursu, partim extra illos *vitam prolongare*, mortem retardare & hominibus *moram* conciliare queant, quo *mumia magnetica Paracelsi, similiaque chymicorum & alchymicorum* nonnulla referri possunt *arcana*: ita varia alia ad-

mini-

minicula, ad eundem scopum allegantur a GORDONIO de *conservatione vita humana*, a CLAUDIO DEODATO in *Pantheo Hygiastico*, ubi consilia suppeditantur, quorum opè homo ad 120. annos perringere potest; accedit QUERCETANI *Diæticum*, & prodigiosa pollicitatio de *pilulis Sanctorii*, quæ *agonizantibus* oblata, mortem 24. horis avertere & *retardare* dicuntur. *Generatim* quidem *boni medici officium* est, ut prudenter & perite *moram salubrem* adjuvet, causas *morbificas* & *morriferas sine mora* expellat, *effectum* autem ejus perniciosum ita *coerceat*, ut medicus *mora* & occasione frui queat, qua eundem *coerceat* & *extinguat*: & ita medico non raro evenit, quod de FABIO ap. LIVIUM recensetur, eum videlicet *cunctando* res velut *perditas* restituisse, & in *meliores* statum reduxisse. Inde igitur colligere licet artem medicam interdum *limitatam* & *subordinatam* potestatem habere scite, perite, rite & conscientiose *sanis* & *agris salubrem moram* procurare: quale officium etiam a medico non raro desideratur, quo perinde dextre fungi debet, quia ad vitæ conservationem & prolongationem is juxta conscientiam & naturale jus obligatus est.

§. III.

Si itaque Medicina *moratoria* illa *functio sanitati* & *vita naturali idoneis consiliis* & *auxiliis ministrans* est, qua utriusque *labefactorio vel jactura aut bona aut aliena interventione aliquandiu averritur* & *retardatur*, ut sub hac *dilatione* varia *commoda* vel in *subjectum affectum*, vel in *alios* *redundent*, ita secundum *duplicem* hunc respectum vel *Medicina moratoria licita* & *sincera*, vel *illicita*, *culpola* & *dolosa* æstimanda & explicanda erit: (licet alias

dicatur *vox corvina*, manifesta ruina: aut nocuit differre paratis, vel secundum *Alex. Magni* Symbolum: Nil differens: vel *bis dat, qui cito dat, nil dat, qui dare recusat.*) Quoad priorem sensum alia talis Cura aut in *sanabilibus*, aut *immedicabilibus* morbis exerceri potest, respectu illius, videlicet affectuum morbosorum medicarioni artificiosæ obrempantium. Cum mora itaque *judiciosa* operatur peritus medicus, si in Subjecto quodam eminentem conspicit *Plethoram*, quam *non promiscue* expavescere & *præmature* sollicita curatione aggredi debet, bene perpendens, *non indiscretim & absolute*. Plethoram esse *morbosam*: multi enim conspicui dantur *plethorici*, qui *integre* & aliquandiu *æblesicè* sani deprehenduntur: in hisce *præcipitata* minusve necessaria medela *sedatum* talem plethoricum statim *inquietare* consultum *haud* est; ideo *mo- ro* tam diu sub consultatione observandæ *temperatæ* diarræ, moderati *animi*, ac congrui reliqui regiminis *ne-* *stenda* est, donec causæ quædam *concurrentes* antecedentes *justum* merum incuriunt, præsentem plethoram *proximus* morbificam futuram; sub qua *attenta* circumstantiarum conciliatione & comparatione peritus medicus *opportunitatem* officio suo satisfaciendi exacte observabit: Quod porro *motus* & conatus ad *salutares Hamorrhagias* introducendas aut restituendas spectantes & tendentes concernit, tunc illos sine discrimine *impellere*, urgere, *necessitare* & præcipitare velle, haud *rationali* responderet medicinæ, ne loco *salubris* effectus, intricatæ stagnationes, partium consentientium *oppletiones* & *infarctus*, turbulenti sanguinis impulsus, suspectæ *ataxiæ*, & *pertinaces* anomalix: eorum processum *Hamorrhagicum* comi-

ten:

tentur & perturbent: quam ob rem iterum *judicioso ma-*
rasoria medicina illico exercenda erit, sub qua *placida*
præparaciones instruendæ sunt, ut *consequens* directa motu-
 um illorumque convenientem successum & recursum Hæ-
 morrhagiarum prosequentium, promotio & adjumen-
 tum meliorieffectu perfici queat: *tam diu* enim iterum *pe-*
ritus medicus commoratur, donec *obstacula* remota, admi-
 nicula collecta, motus *ordinari* ac viæ condigne *operata* fu-
 erint: quicunq. contra in hoc spinoso & *intricato* negotio
 rigoroſe, impetuoſe & præcipitanter procedunt, illi per-
 nicioſos effectus & tragicas conſecutiones sæpe experiri
 & expectare debent. Præterea in *Spasmodum* tractatio-
 ne medica ſecundum *rationalem* medendi methodum in-
 dicationes therapeutiçæ, nec præcipitanter, nec confu-
 ſe adminiſtrandæ ſunt, quin rectius mora obſervanda erit,
 donec juſto ordine certæ operationes perfici poſſunt: et-
 enim ſi affectus quidam *ſpaſmodicus* ab *urgente* & *inquieta*
 plenitudine ſanguinis, aut valde moleſta & ſuſpecta *ſalu-*
brium ſpontaneorum & artificialium evacuationum ſangu-
 nis *intermiſſione* ortum traxerit, tunc *urgentibus* & duran-
 tibus illis cruciatibus haud convenit *ſubſidiariam* ſangu-
 nis ſubtractionem ordinare, ſed *eo uſque moram* agere,
 quoad hujus indicationis executionem, donec *vehemen-*
tia atque fervor illorum motuum *remiſiſe*: aut ſi talis af-
 fectus *ſuppreſſæ*, vel inſufficienter continuatæ excretioni
ſerî acrioris periphericæ originem ſuam debet, tunc *pra-*
ſenſibus & continuantibus acerbioribus illis *doloribus* dia-
 phoreſis haud urgenda erit, ni morbus *deſerior* & perti-
 nacior reddatur: quare iterum quoad *materialis* cauſæ re-
 mptionem *conveniens* mora obſervanda eſt: quemadmo-

dum interdum in *nonnullis* individuis sub illa mora tantum *patientia* & quies animi atque corporis, vel Imperatoris *Caroli V. arcanum*, videlicet *patientia* & *paucus clamor*, *commotionis* & *abstinentiæ* in usum trahi debet: inde etiam liquet hæc nominatas curationes sæpe multumque inter se convenire, certis vero etiam respectibus atque casibus ab invicem distinctas esse.

§. IV.

Quod nunc ad alios morbos attinet, in quibus *rationalis*, salubris & necessaria *mora* observanda est, sub spe imperandæ aut mitigationis, aut sanationis, tunc huc referri possunt Morbi ab *initio* suæ invasionis adhuc absconditi, *obscuri*, *clandestini* atque occulti, quorum crebriorem mentionem facit HIPPOCRATES, imprimis in *Libr. de Arte*, ubi *§. 19. text. 9. sq.* dicit: *quæcunque orolovum conspectum effugiunt, eo mentis oculis obtinentur & superantur: quæcunque vero ob id, quod non statim cognoscantur, ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curantes ipsos, tanquam ad ipsorum auctores referenda sunt, sed ad naturam ipsius ægri, itemque ipsius morbi. Medicus enim cum non possit malum neque visu assequi, neque audiendo ex aliorum narrationibus cognoscere, ratiocinatione ipsum prosequitur: porro text. 22. sq. pergit: quando igitur, neque ex ægri narrationibus ad infallibilem certitudinem pervenire possit, alio certe respicere medicum necesse est. Quare hujus rardizaris non ars ipsa, sed corporum natura causa existit. Quando itaque morbi quidam rationis attento & prudenti usu explorari & quoad genium atque locum suum magis *manifesti* & evidentes reddi debent,*

bent, tunc sane *mora* patiens & *circumspecta* adhibenda erit, quia *fugitiva* talium morborum observatio & indagatio *fallacem* opinionem & erroneam conjecturam, nullam autem ingenuam, firmam atque fidam certitudinem parit & promittit: proinde autem sub præcedente *incertitudine* quoad *practicam* eorum morborum directionem, nihil *præcociter*, neque *audacter* medicus suscipere & experiri debet, qualis ausus, *sobriæ* rationi *repugnans* & fortuito effectu innitens, *periculosus* atque fatales eventus, certius, quam exoptatas & salutares operationes invitat & accelerat: ne vero interea prudens medicus *timidus* & *negligens* spectator evadat, cum perita & circumspecta *mora præparationes* securas perficere, *obstacula* removeere & *congruo* regimine ita morbi progressum levare & lenire debet, donec magis magisque *perspicuum* atque distinctum sese demonstrat: & ita in tali intricato statu & ratio & curatio prudenti mora nihilo tamen secius operosa, sollicita & studiosa existit. Inde etiam facile liquet, *talem* moram non cum *pigrizia* & *negligentia* confundendam esse, quia cum iudicio, attentione, sollicitudine & peritia mente & opere, ratione & usu negotiosa est. Non rari penitus tales sunt morbi, qui *primo* suo accessu *aliam*, quam suæ *speciei* conformem induunt & præsentant faciem: hoc cum *perito* medico ignotum esse haud potest, *tandem* iterum *moram* ipse nectit, nec fugitive & impatienter in talem morbum irruit, *donec* illius *indoles* magis *conspicua* redditur. Sic interdum febres *intermittentes* homines *plethoricos* & *bile* turgidos velut strenua & gravis *continua* insultat & corripit species, ut *dubius* adhuc peritus sit medicus, *qualem* illam cognoscere, dijudicare atque tractare debeat,

beat, ideo *prudentem* moram capit, & interea *generalia* iterum offendicula remouet, quo luculentius apparente *genuina* febris specie proprie & directe illam curare queat: ita etiam versa vice nonnunquam *continua* febres *primo* suo accessu *intermittentem* mentiuntur genium, & sub hac larva medicum nonnunquam *seducunt*, ut *peruersa* methodo illas aggrediatur, sicque legitimum illarum typum penitus corrumpat; quare hoc in casu iterum *prudenci* consilio parvam moram circumspectus medicus exercet, donec indoles febrium *verior* atque sincerior elucescat. Non raro porro crucians ille *calculosus renalis* affectus larvam depravati *ventriculi*, aut *colicæ* simplicioris induit, quæ *simulata* facies facile iterum *fugitivum* artificem *seducere* potest, ut quædam aggrediatur, quæ proprio affectui valde *præjudicant*, qua de causa prudens iterum mora observanda est, sub *lenissimo* illius prodromi morbosi directione medica, donec *evidentia* magis signa genuini morbi illucescant. Quoties etiam in observatione practica occurrit, quod *mensum anomala* qualitates, *irritantem* & continuantem *graviditatem*, aut *hæc illum* peruersum menstruorum statum, vel plane *cachecticum* & *hydropicum* affectum repræsentent; tunc sub hoc ancipiti statu, prudens medicus perite moram exercere sciverit, donec iterum *certiora* indicia proveniunt, ne facile gravem *errorem*, famæ artis valde *præjudiciosum* committat. Et quid dicamus de illo intricato, vexato & ambiguo affectu *Purpurato*, qui nunc spasmodicum, modo rheumaticum, mox paralyticum, alibi lipothymicum, jam hystericum, alias catarrhalem, iterum scorbuticum, aliquando anomalum febrilem præsentat genium, & per plures

res dies sub tali incerto schemate homines affligit: si igitur sub tali *incipiendi* statu circumspexit & peritus medicus *congruam moram* observare nescit, maximo cum detrimento *promiscuam* larvati hujus affectus curam exequitur.

§. V.

Præter hosce, modo commemoratos, morbos, varii adhuc *alii* innotescunt, qui medicam opem requirunt & admittunt, sed qui etiam prudentem in medendo *moram* expectant & postulant: ex illis itaque sunt *morbi complicati*, quorum *causa* atque *genus*, aliquando plane *mixta* est, ut providus artifex hæsitet, qualem *prius* aggredi, & profligare debeat, ne dum *unum* morbum depellere conatur, interea *alter firmiores* & pertinaciores radices acquirat & graviores faciat progressus, ob id aliquando *deliberandum* est, cum *mora* & *prudencia*, quod faciendum est, semel atque prius: quoad *bunc* respectum autem non *otiosa* esse debet mora, sed ita comparata, ne morbum quempiam præcipitanter obruat, sed *opportuna* occasionem nanciscatur, donec *principalem* & *genuinam* ejus causam proximius aggredi valeat: Schema istiusmodi affectus aliquando, nec tamen raro, *febris* est, in qua duplex causa materialis aut *maligna*, vel *purpurata* & simul *variolosa*, vel purpurata & simul *periculis*, aut *benigna* videlicet subtile organicum & putrefaciens serum & simulurgens & valde turgescens *abundantia* sanguinis, existit, in quo morbo & motus *febrilis* & molimina *hemorrhagica* simul concurrunt: aut quando affectus *bilius*, *inflammatorius* & *febrilis* simul conjunctus est, vel quando rheumatici, *spasmodici* & *febriles* affectus socialitatem iniverant: sicut plures tales morborum complica-

C tiones

riones sæpius occurrunt, qui circumstantiarum conditione aliquando *moratoriam* talem Medicinam postulant, ubi interdum unum malum post alterum subjugari debet, aut ubi *alternativa* curationis tractatio & repetitio instituenda. Ad hanc morborum seriem, peritam & prudentem moram postulantium, pertinent etiam *corrupti* affectus, qui interdum ita tumultuarii & efferi sunt, ut *eo tempore* omnem medelam respuant & excutiant, & quælibet medicamina sollicita cura adhibita, aut *frustraneum*, aut plane *contrarium* usum exserant: quo tempore igitur circumspecti medici non nisi *remorive* procedere, & obstacula tantum leni & modica directione avertere, interea autem prudenti mora *evacuatio* expectare debent, donec *postivo* studio *causam* morbi profligare queant inde illæ tristes minusve acceptæ consolationes innotuere, man müsse den Zufall austoben lassen, sonst würde es immer schlimmer darmit. Tales enim morbi malum & *immorigerum* illum genium habent, ut semper *contrarios* faciant progressus atque effectus, ut propterea prudens artifex exquisitam *temporis* rationem aut periodum observare debeat, quando *congrue* & cum effectu auxilia ferre licet, man müsse genau absehen, wann man ihm recht an- & beykommen könne. Nec minus *moram* congruam in mendendo requirunt & admittunt morbi *habituales*, aut *consuetudinales*, qui continuam quandam profligationem ægre tolerant, sed temperata & *successiva* curatione corrigi debent: sicut in *moralibus prava* consuetudines non rigorosa & indefinente prosecutione, sed iterum opportuna, *successiva* & gradatim repetita emendatione & mutatione tractari debent: *interdum* enim quantisper *con-*
suecu-

fuerudini aliquandiu indulgendum est, ut alio tempore effi-
cacius eidem resistere liceat; quo respectu medicus male
moratae & corruptae naturae cum mora, patientia & pruden-
tia succurrere eamque congruis auxiliis prosequi debet;
Idem etiam sentiendum est de morbis haereditariis, qui
non tam fugitive curari possunt, sed lento gradu itidem-
que prudenti mora mitigari rectius, quam perfecte & ra-
dicitus curari malunt: causa enim illorum connata est &
ita velut ordini naturali implantata, ut nulla coacta, im-
petuosa & accelerata medela eradicari queat; ob id con-
sulta magis methodus est, si iteratis vicibus convenien-
tia adhibentur adminicula; quae methodus nonnisi cir-
cumspectam patientiam atque moram desiderat: longior
enim temporis tractus eo tantum pertinet, quo peculia-
res hi affectus solummodo leniri & sedari possint: inde
etiam evenit, ut si tales morbi impatienter & morose mul-
tiplici, diffusa & continua medicatione tractantur, aut
citius funesti eventus, aut corrupti effectus consequantur.
Neque silentio praetereundae sunt Haemorrhagiae saluta-
res periodizantes, quae perturbatae, impeditae & obstru-
ctae fuerant, imprimis uterinae & haemorrhoidales, quas
promiscue urgere, impellere & revocare velle, inconsul-
tum est, quare appropinquantibus hisce periodis, quibus
illae regulariter recurrere deberent, idonea & efficacia au-
xilia offerre convenit: hic ordo si negligitur & indiscre-
rim tales deficientes Haemorrhagiae coguntur & impellun-
tur, pertinaciores earum aut obstructions sequuntur, aut
inopportunae, impetuosae & enormes eruptiones sangui-
nis vel ex iisdem, vel plane incongruis & insolitis locis o-
riuntur, ut non modo praegressae legitima Haemorrhagiae

nunquam amplius revocari & in *ordinem* reduci queant, sed & graviores & *periculosos* sanitatis violationes, ac certiores viræ destructiones & abbreviationes excitentur.

§. VI.

Moratorium Medicinam in variis morbis *sanabilibus* & auxiliis *medicamentosis* satis *prospero* successu obtemperantibus *salubrem* & *necessariam* esse, diversis exemplis & specimenibus *e praxi clinica* petitis indicavimus; quibus hoc ordine atque nexu e foro *chirurgico* unum & alterum statum & casum ad sociare placet; siquidem in diaeteticis, pharmaceuticis, & chirurgicis hæc Medicina securum atque certum locum invenit. Quod ad *chirurgiam* itaque attinet, tunc primo loco *Fonticulorum* mentionem facere lubet, quibus *mora* concedenda est, donec *salutarem* effectum edere inchoant atque continuant: communiter enim in *prima* sua operatione haud conspicuam & *sensibilem* utilitatem afferunt, unde medici hanc *non cogere* & allicere debent, quod sub aliqua spe & præsumptione fieri debet, si stimulantia, acria, valde colliquantia intra fonticulum talem applicantur; quare sub convenienti solum *dieta* atque *regiminis* ordinatione & usurpatione *sequenti* effectui *solutari mora* relinquenda est, ut placide atque sponte ille eveniat. Si etiam consultum esse iudicatur, ut fons talis, *præstato* desiderato & *fructuoso* effectui, denuo *occludatur*, ne *servirus* quædam *libero* ordini naturali imponatur, tunc consilium tale *non ita subito* ad effectum duci, sed *moderato* gradu & prudenti *mora* ipso opere perfici debet, ut interea quarumlibet functionum, viræ & sanitati ministrantium successus, ab hoc *artificiali* statu

statu in *naturalem* spontaneum ordinem transeat & revertatur. Quando etiam quaedam *inflammationes discussio-*
nem respuunt & *tardius* ad *suppurationem* tendunt, id quod
 præcipue in *glandulosis* partibus contingit, testimonio
Parotidum & *Bubonum* benignorum suppurantium, tunc
 iterum *perita mora* nec tenda & suppuratio *placide* tra-
 ctanda est, ne sub ulla *præcipiti* coactione inflammatio &
 humorum affluxus augeatur, indeque apostema grandius
 & diutius durans reddatur: hinc *leniori* & *lentiori* mätu-
 rationi temperata mora concedenda est, qua methodo
 non modo pus *exquisitum* præparatur, sed consequens
mundificatio & consolidatio illius abscessus exacte, facile
 & cito acquiritur. Ita etiam *Vulnera* non *præmature*
 consolidanda sunt, quæ sub hac *præcipitatione* variis omi-
 nis symptomatibus depravantur, ut tumores suspecti,
 stases humorum, inflammatorii motus, febriles insultus,
 perverfæ concreciones, caro luxurians, Spasmi, dolores,
 partis affectæ atoniæ &c. superveniant, quare *mora* suffi-
 ciens vulneribus procuranda est, ut non modo intime &
 exacte *mundificentur* & digerantur, stagnantes humores
 resolvantur, partes læsæ congruo ad concrecionem ro-
 bore instruantur & partes separatæ ordinate coalescant,
 inde consolidatio non modo *firmior* & elegantior, sed &
 cicatrix *tenerior* & melior, proinde autem pars affecta
 comparate & opportune *robustior* evadit: quo *citius* con-
 tra tales læsiones continui ad consolidationem properant,
 eoque urgentur, eo magis deformis, irregularis & turbu-
 lenta evadit concretio & supervenientia prædicta incom-
 moda certius metuenda sunt: quapropter etiam hæc me-
 dela chirurgica cum *mora* perfici debet. Non minus er-

iam varii *Tumores* exquisita præcautione tractandi sunt, ne videlicet mutatio præcedentis *duritie* in *mollitiem* quandam *seducat* medicum, ut promiscuo iudicio materiam intrinsicè *coctam* & educendam latitantem adesse concludat, indeque ad *præmaturam* apertionem alliciatur, quæ interdum *infaustas* habet consecutiones, dum loco præparatæ materiæ vel sanguis sincerus, vel cruda & impura materia, vel semi coctum pus effluit, ut dein pessima & valde *immorigera*, quam cacoetheam vocant, ulceratio superveniat: quando igitur nonnulli impatientes artifices, *melioiorem* & certioiorem tumorum faciem & statum sub prudenti continentia atque mora expectare nolunt, tunc periculosos tales affectus causantur. Paucis adh. *Cataractæ* mentionem facimus: hanc si ophthalmiatri *præmature* aggrediuntur, magis illam corrumpunt, quam curant: quare primo intuitu *periti* artifices mox colligunt, an affectus ad curam suscipiendam *maturus* & idoneus existat, an vero aliquandiu mora sit observanda, donec certiori spe atque successu operatio institui queat.

§. VII.

Sed dantur etiam morbi aut *varissime*, aut *nunquam sanabiles*, in quibus Medici hanc *Moratoriam* therapiam ob *duplicem* respectum exercere possunt; quando videlicet *anceps* iudicium de morbo formatur & *ambigua* spes concipitur, an præter omnem, expectationem solo *vigore naturali* adhuc superstite, præsentè adhuc *juniori* ætate, ut & morbo ipso *diutius* durante, dum nec in *meiorem* statum revertitur, nec ad mortem tendit, es schicke sich weder zum Leben noch Sterben an, æger prognostico relictus,

Etus, in quo remedia expectatum & præcipuum effectum
 haud edunt, sanitatem recuperet; quoniam in historia
 medica exempla constant, quod *interdum* deplorati &
desperati morbi, imo *fere* agonizantes ægri cum *admira-*
zione amissam *sanitatem* consecuti fuerint: alter respectus
 versatur circa *ægyrotantes*, quibus *omnis naturalis spes sal-*
vanda vitæ derelicta, ut non nisi *exitum* vitæ expectent:
 Quoad *priorem* statum medici, & qui fiducia se lactant,
somdium sperant, quam diu ægrum *spirare* aspiciunt; & si
 illi *omni* fere consilio & auxilio humano & artificioso ex-
 hausti & *desiderii* sunt, si ægrum mortem *abhorrescere*, &
 vitam *aliquandiu* enixe optare & anhelare sentiunt, ad
 hanc *moratoriam* curam confugiunt, de quo officio alii
 asserunt, es sey nur ein Aufenthalt oder Fristung: alii ve-
 ro ægri, qui beatam *analysin* anxie *optant*, juxta illud
 wie sich sehnt ein Wandersmann, &c. illi porius *salem* me-
 delam *improbant*, & deprecantur, man solte sie nicht quä-
 len und aufhalten, man verlänge nur ihre Leidenschaften,
 Schmerzen und Schwachheit. Idem etiam cum *illis* suc-
 cedit, qui *salvari* plane *nequeunt*: in hisce utrisque *vitam*
 tamen *aliquandiu* optantibus, & ob varias causas illius *pro-*
longationem a medicis petentibus, artifices vel a *pharma-*
cia ad *culinam* confugiunt, & media congrua *alimentosa*
 & *roborantia* seligunt & ordinant; unde alii testari solent,
 die gute Pflege und Wartung habe die Kranken so lange
 gefristet und erhalten. Et quoniam tales ægri ob magnam
infirmiorem parum adhuc perferre possunt, ita talia præ-
 parantur & offeruntur, quæ *pauco* etiam quantitate aliqua-
 tem tamen *medicum* effectum promittunt; in hac necessi-
 tate ordinantur *juscula roborantia* e caponibus & gallinis,

aut

aut medicamentosa e radicibus esculentis & dulcibus, ut
 & herbis lenientibus, cancris fluviatilibus, conchis, &
 piscibus mollioribus elixatis, parata, *lacticia* dilutio-
 ra, decocta & juscula e Succolata, varia embammata e
 mica panis, medullis animalium esculentorum, cum vi-
 tello ovi confecta: *gelatina* culinares e cruribus vitulinis,
 ras. eboris, scorzoner. cinnam. cardam. flaved. citr. pas-
 sul. min. pineis tritis; *torra* panariae mediocriter aroma-
 risata, Saccharum cum flor. recentibus aurantium, exi-
 guo olei cinnam. de cedro, pulv. mastich. & ambra mix-
 tum; huc aliqui *emulsiones* aut domesticae, aut pharma-
 ceuticas, & praecipue perlatae, elaxosachara cum oleis
 cinnam. de cedr. L. rhod. &c. cum sorbilioing inge-
 rendae; huc pertinet Essentia flor. naph. cum spiritu rosarum, aut
 aqua cinnam. vinosae extrahenda, cum Essentia dulci &
 Succini balsamica combinanda. Huc etiam varia *selecta*
pharmaceutica subjecta alia referuntur, velut *confectiones*
 Alkermes, cinnamomi, citri, cordialis, pretiosa Myn-
 sichti, Regia, Hyacinthi, Smaragdina; variae *species*
 cordiales, laetificantes, aromaticae rosatae, diacinnam.
 diamajoranae, diambrae, diamoschu, diamargariti, di-
 anthos, diaolibani, dia solis Mynsichti &c. quo varii
 pulveres, elixiria, electuaria magni tituli & majoris ad-
 huc promissionis adscribuntur; & quid dicamus de variis
secretis praeparatis, quibus quasi *jus vitae & necis* tribuitur,
 unde etiam praedicationem & commendationem a
 vita mutuo acceperant, quae utpl. adhuc cum *spe* propi-
 nantur, quando *ultimus* fere halitus expectatur, wann
 der Todt einem schon auf der Zungen sitzt; ut nonnunquam
 morientes citius inspirare & deglutire *desinant*, & talia
 mira-

miraculosa remedia, velut ultimum viaticum, adhuc in faucibus hærent; Præterea etiam aliorum protestationes atque querelæ, quando talibus ægrotantibus *nulla* naturali arte aut potestate *salvandi* arcana talia & *ritulis* magis, quam *virtutibus* splendida remedia obtruduntur, percipiuntur, rectius & æquius ab ejusmodi mediis *abstinendum*, quia præter *exiguam* moram & mortis retardationem nihil ad vitam *prolongandam* & sanitatem reparandam efficiunt, quin verius mortem *difficilem* gravem & anxiam reddunt, & *dysnasiam* causantur, man quâh-
le nur die sterbende darmit, und mache ihnen den Todt schweher und ängstlicher, und da man sie nicht beyrn Leben erhalten können, solle man sie nicht vergeblich aufhalten.

§. VIII.

Ob id ejusmodi Medicina Moratoria *conscientiosa*, judiciofa & comparate *fructuosa* esse debet: nam indiscriminatum tales ægrotantes sub vana & *fallaci* spe medicamentis onerare velle, minime convenit, quare prius deliberandum est, an *valis* retardatio mortis *spiritualibus* æque ac *naturalibus* commodis ægri acquirendis inserviat, an etiam ægro ita *grata* sit, ut sub quocunque successu circumstantiarum, & qualitatibus morbi illa *desiderata* sit, quoniam sæpe ita *misere* decumbentes *mortem* potius, quam *longiorem* vitam optant, ut afflictionum, dolorum & passionum suarum terminum tandem atque *clausulam* acquirant: & quemadmodum interdum *consanguinei* & amici ægrotantis *longiorem* vitam optant, aliquando etiam *urgentes*, fonticas & necessarias hujus voti causas habent, prudens tamen medicus dijudicare debet, an *hæc mora* sine ulla offensa impetrari valeat, ne *anima* & *corpore*

D

pore ægroti inde derrimentum quoddam accreſcat: etenim
 diutius ſub *magna* afflictione decumbentes non raro cum
 Iobo valde *impatenter* calamitates & cruciatus ſuos per-
 ferunt; quis itaque, dum juvare non poteſt, *miſero* æ-
 gro ærumnas ſuas bona *conſcientia* prolongare contem-
 dat, dum certius ſub ejuſmodi circumſtantiis perſuade-
 re ſibi poterit, quod ſub tali mora paſſiones non *miri-*
ores, ſed potius acerbiores evadant: nam *palliativa* in-
 terea cura procedere, & *ſymptomata* ſolum ſopire, tan-
 tum efficit, ut *radix* & cauſa morbi potentior & *acerbior*
 reddatur, ideoque proxime inſultans *impetus* morbi tan-
 to *gravior* & turbulentior reddatur. Quodſi vero peri-
 tus medicus ex ægrotantis ſtatu colligere & iudicare po-
 terit, quod ſub *mitiori* & tolerabiliori ejus qualitate mor-
 bum aliquamdiu protrahere & *accelerantem* obitum *reſer-*
vere, eo ipſo autem & ægri deſiderio & amicorum peti-
 to & beneplacito ſatiſfacere poterit, tunc utique hoc in
 paſſu & conſcientiæ & prudentiæ medicæ officium admi-
 niſtrare poteſt & deber: interea afflicto non danda eſt
 major afflictio, quæ in *nonnullis* prædictorum caſuum fa-
 cile *frivola* mortis retardatione & *promiſcua* moratoria
 medicina excitari poteſt. Propterea autem medicus mor-
 tem non promovet aut accelerat, ſi illam non retardat,
 quia nihil directe confert, ſed *naturali præſentium* cauſa-
 rum & circumſtantiarum, quoad *fundamentalem* reſpe-
 ctum incorrigibilium & immedicabilium morborum, ſta-
 tuti *liberum* ſucceſſum relinquit, & tantum conſcientiæ,
 peritiæ & officio in arte medica ſatiſfacit, ne negligem-
 tem & otioſum ſpectatorem ſe gerat, ut proximam mor-
 bi cauſam tamdiu coerceat, inſuper *vires* naturales *reſiciat*,
 quous.

quousque per artis potestatem progredi potest, inreera sine causæ *principalis* alteratione & correctione, talis roboratio virium duntaxat *palliativa* est, & si ultra sphaeram continuatur, magis sub misera vitæ prolongatione tolerantia morbosarum calamitatum fauet, unde denuo illa dicteria resonant, der Verstorbene wäre nur durch köstliche und stärkende Arzeneien so lang erhalten worden. Vix vero quicquam conscientia, pericia & prudentia medicæ probandæ inseruit, si ejusmodi ægris talia *miraculosa* aut *fastuosa* remedia magna copia obruduntur, v. g. si certi pulveres, Tincturæ, olea, balsama, Essentia &c. Solares, vitales, animales, cordiales singulis horis *debilibus* ægrotantibus ingurgitantur, ut *empiricorum* more inde *fortuita* salubris operatio acquiratur: quæ *accumulatio* remediorum post obitum talium subjectorum aut taxatur, aut indicatur, si fortassis citius cadavera colore & consueto habitu corporis mutantur, ut mox livescant, nigrescant, intumescant, colliquescant, putrescant, hinc statim consequentem remediorum operationem accusant. Tales *moratoria* itaque curationes cum prudentia exercendæ sunt, quo *aliquale* commodum *agro* præc. *conveniens* inde acquiratur: nam hæc functio & sollicitudo ad *rationalem*, minime vero empiricam & imaginariam spectat Medicinam: facilius enim ægrotantibus, *immediabili* morbo oppressis, *cerebrinam* vitæ *prolongationem* promittere, sed cum *exoptato* effectu & *successu* *haud* præstare possumus: ideo hæc *moratoria* medela *sec. judiciousam* exercitationem suos habet *limes*, quos quidem levis & frivoli animi medicus transgredi, ideo autem ægroto *graviorem* molestiam causari potest, attamen prudens

dens artifex ad certum terminum prosequi scit, ne ægro *majorem* afflictionem afferat. Eo ipso tamen Almus & summus humanæ vitæ Rector & director firmas & stables suas leges, quoad *vita* & *mortis* terminum conservat, alias remedia homines, si mortem *retardare*, etiam *immortales* fere reddere possent: sicut ne quidem *tam diu* moratoria medicina *efficax* & operosa esset, nisi hoc *divino* auxilio, arbitrio, concessione & moderamine fieret.

§. IX.

Quamvis quidem hæc Medicina *moratoria* in *nonnullis* morbis *rationali* directione & *salutari* destinatione locum inveniat, tamen quidam vicissim *alii* occurrunt affectus, qui quoad suum *genium* ut plurimum in *regulari* suo cursu & statu hanc *retardationem* magis *respuunt*, quam admittunt. E numero talium morborum *principem* velut locum occupant *Febres continua* s. *Malignæ*, s. *benignæ* fuerint, quæ *typum* & *periodum* servare solent, sub quo decursu *ordinaria* medicatio essentialibus suis indicationibus respondere debet, quo etiam *virium roboratio* pertinet: si vero cum *febrifugis*, aut *consuetum* progressum febrium impediuntibus remediis & experimentis *remoram* aliquam injicere cogitaverimus, tunc *facilius funestum* febrium earum exitum præcipitamus: aliquando etiam remoræ *benignis continuis* febribus injectæ periculosas confusiones & *metamorphoses* morbosas, velut *anomalicas lentas* aut *besticas* consecutiones causantur. Quare *typus* & *genius talium* febrium rectius constantem & *ordinariam* prosecutionem medicam ita requirit, ut *juxta acutam* indolem, *nulla moræ* concedantur & *intendantur*.

dantur. Quod autem ad *intermittentes* febres attinet tunc quidem *ipse typus* earum *moratorius* est, propterea *intermissiones* complectitur & intervallum admittit: quando vero *superflua* mora illis conceditur, tunc varia *præjudicioſa* conſectaria expectanda ſunt: etenim interdum *progressus* talium febrium ita *perri-
uax* eſt, ut poſthabita continuatione alterantium, evacuantium & roborantium nihilo tamen ſecius inſultus febriles *obſtinate* inſiſtant & progrediantur; ſub qua mora fruſtra *ſpontanea* febris *ceſſario* expectatur; hinc potius febris lenta, tabes, viſcerum abdominalium atonia, magna virium jactura & enervatio, Status cachecticus, œdematoſus, gravioreſ ordinariarum excretionum turbæ & multa ſontica pathemata ſuperveniunt: Porro *moratoriam* medicinam *haud* admittunt *alii* morbi, qui ad claſſem *acutorum* pertinent, & *breviorem* decurſum requirunt: huc imprimis ſpectant *inflammationes*, quæ licet non *præcipitanda* ſint, tamen *ſine* mora quam primum ad proximum effectum *diſcuſſionis* congrue promoveri debent, ni *retardatio* morus inflammatorii tumores duros ſanguineos & pernicioſas corruptiones poſt ſe trahat. Quodſi etiam peritus medicus obſervaverit & ex certis indiſiis agnoverit inflammatorium quendam proceſſum toto impetu ad *ſuppuratorium* effectum contendere, tunc nulla huic progreſſui injicienda eſt mora, ſed congruo *moderamine* ad hunc effectum impetrandum *levamen* procurandum eſt: Ita præterea arduis, præcipitibus & fortioribus *congeſtionibus* nulla mora concedi debet, ne vehementia & acerbitate ſua increſcendo *periculofiores* conſecutiones inferant, ut quo magis tali mora illis indulgetur, eo pertinacioſiores & imperuoſiores

eadem evadant, je mehr man ihnen nachgiebt, je schlimmer
 sie werden: quare *sine* ulla mora illarum rigor & vigor
leniendus, mitigandus, sedandus & coercendus est. Idem
 etiam sentiendum erit, de acerbioribus *Spasmodicis* & si-
 milibus affectibus multos cruciatus *dolorificos* inferentibus,
 velut arthriticis, colicis, nephriticis, imo ipsis podagri-
 cis &c. in quibus quidem patiens & *continens* animus,
 ast non *moratorio*, sed verius *curatorio* respectu indica-
 tur: nam quo *diutius* mora quædam illis morbis indulge-
 tur, eo *immoderatiores* & graviores illi continuo suo *ac-
 cremento* evadunt: morbi enim *spasmodici* nec *cogi*, nec
negligi, nec molliter & *indulgenter* tractari volunt; quo
plus enim *mora* acquirunt, eo impudentiores, indolen-
 tiores, vehementiores & frequentiores evadunt. Omnes
 morbi *subitanei* extemporaneam & assiduam opem po-
 stulant, in quibus periculum in mora est, quia *proxima*
 causa *morbifica* subitam efficaciam *perniciosam* exserit, cur
 propterea *confestim* & continua sollicitudine resistendum
 est; tales enim affectus *civius* ad *funestum* properant exi-
 tum: hujus qualitatis etiam sunt graviores affectus *bili-
 osi*, in quibus causa morbifica *nunquam* otiosa, sed inde-
 finenti effectu *perniciosa* est, cui etiam constanter *resiste-
 re* convenit. Quis etiam in affectibus præsentaneam
suffocationem comminantibus, in morbis venenosis, pro-
 pinato philtro & veneno, *subito* suppressis *salutaribus*
 & necessariis excretionibus moram exercere duntaxat in
 deliberationem capere suscipiat, quin e simplici ægrorum
 intuitu cognoverit, quod in tali necessitate nec ullum ap-
 parentem usum atque locum aut expectatio aut morato-
 ria curatio habeat.

§. X.

Quemadmodum igitur in morbis *præcipitis* decursus, quorum *causa* morbifica non modo *magis pernicioſa*, ſed etiam *citatioſis* efficaciæ eſt, *mora* medica *vix* locum invenit, ita potius affectus *lentioſis* progreſſus quos tardos, diurnos & *chronicos* appellant, teſte *Oſtav. Horatiano Libro II. rerum medicarum*, eandem admittunt, in quibus tantisper vires decreſcentes medico fulcmento reſtici, nec non cauſa, morbi ejuſque effectus paululum *coerceri*, offencicula reliqua quadantenus & *aliquandiu* arceri & removeri, ideoque *funestus* exitus *retardari* poteſt, id vero juſto meru in tali ſtatu expectandum eſt, fore ut aliquando propter talem *moratoriam* medicinam iſtiusmodi morbis *Hectica* accidat febris, quæ antea ab erat, & dehinc idem affectus ad *lethalem* eventum properet: Quamvis quidem in talibus morbis ob afflictionum *diurnitatem* varii ægri, anxii ſuſpiriis quærant: *custos quid de nocte!* Hüter iſt die Nacht ſchier hin! & cum *Pſalmiſta* ſuſpirioſo expetunt voto: *utinam alas haberem, ut columba, quibus in rurum evolarem; equidem procul diſcederem, deſertis manſurus in locis*, qui propterea diſſolvi cupiunt, ut in pace dimitterentur & ſuarum calamitatum *ſinem* propediem nancifcerentur; at tamen non pauci ſunt, qui ad ultimum fere halitum uſque vivere *diutius* optant, anhelant, deſiderant, ſperant, iſt keine Hülffe und pardon mehr da! qui *ſub mora* cum aliis ſperant, an fortallis *mortis* periculum ſint evaturi. Ad cauſam talium morborum pertinet *Phriſis*, & præc. in junioribus, *ſenſibiliſſimis* & delicatioribus ſubjectis, *mortem* valde *expaveſcentibus*; & ob *juventutis* privilegium & caracte-

characterem longiorem vitam anhelantibus, man sey noch zu jung zum sterben; hæc inquam subiecta *comperendinaram* hanc Medicinam, & dilationem sæpe procuratam ambabus amplectuntur. Et heu! quam acerba & amara mors junioribus *Hæticis* est; qui cum *ARISTOTELE Lib. 3. Eebic. c. 6.* de illa judicant: *tam divum & formidabile monstrum, quem non terreat, nisi cui sit ferrea fibra,* non observantes, quod *diu vivere, sit diu torqueri*: Tales ægri diutius hoc affectu detenti ægrotare quasi consuecunt, si paululum *miriora* fuerint symptomata: ideo *diutius* vivere præoptant, & talem *provocatam* curationem annuente beneplacito excipiunt, quæ interdum eo usque efficax est, usque dum patiens præter omnem expectationem, aliquando ita clanculum expirat, ut alii id non observarint. Et quid de aliis *successive* morientibus, *tabe, marcove, atrophia, marasmo* laborantibus, qui *lenite* & corpore & viribus *consumuntur* & evanescent, sie zehren sich nach und nach aus und auf. Et licet in talibus ægris aliquando indicia melioris status & *bonæ Spei* affulgere videantur, dum subiecta *viribus* paulo magis roborata, *colore faciei vivaciori,* appetitu naturali &c. prædita esse apparent; attamen hæc spes & confidentia nec *durabilis* est, nec *consequentem deteriorem* metamorphosin & exacerbationem avertit: Tales etiam morbi nonnunquam & *medicos* & *ægros* & *ministrantes* decipiunt, quando interdum ordinata remedia *melius* operantur; Si vero una & iterata vice status morbi ita *instabilis* est, tunc attenti medici totam spem in *irritum* cedere sinunt, & ad palliativam ac *moratoriam* confugiunt medicinam. Idem etiam quandoque de *Hydropicis* diversis affectibus sen-

sentiendum est, qui non modo *tarde* oriuntur, & *lenze* progrediuntur, sed sub eadem cunctatione tandem *hecticum* affectum in consortium suum ducunt, ut sub *tali morbo*, huic morbo velut genuina & consueta, *medicus suam* moratoriam curam commode *associare* valeat, imprimis dum in hoc statu morbofo non tam *accelerata* offensio eximefcenda est; hinc curæ per purgantia, diu-
 ratica, per vesicatoria & paracentesin, per tonica & roborantia in *inuererato* & consummato tali morbo *urpl. moratoria* sunt, quæ fontem *non obstruunt*, nec *radicem* mali extirpant, sed per *ambages* sæpe operantur, & *in-sacta* vera causâ tantum effectus, consecretaria, accidentia & *symptomata aliquandiu* leniunt & mitigant, ac ita celeriore obitum auertunt. Non meliori successu curationes in *polypo cordis*, magna & gravi *induratione pulmonum*, pertinaci *infarctu viscerum* abdominalium, lata & diuturna *concrezione* pulmonum cum pleura, asthma chronico, intricatis morbis nervorum *spasmodicis*, obscuris & *occulis* affectibus *cerebri* & multis similibus affectibus, gaudent; quos *radicibus* tollere, haud sæpe in *artis* potestate est; unde nonnunquam *palliativam* & *moratoriam* curam in *iisdem* exercere *occafio* jubet atque permittit.

§. XI.

Nec alii affectus *ægre sanabiles*, aut plane *incurobiles* defunt, qui porro ad *chirurgicum* imprimis forum pertinent, in quibus eadem cura moratoria locum adhuc invenit, quando reliqua *parum* utilitatis amplius promittit; qui si non funditus curari possunt, tamen protractionem talem, ne penitus æger *deseratur* & *fatali* prognostico relinquatur, postulant & admittunt: Quam desperatus af-
 E fe-

fectus *Cancer oculus* sit, ab antiquissimis jam temporibus & testimoniis innotuit; ut periti & circumspecti artifices lubentius a *positiva* ejus cura abstineant, quam sollicite illum urgeant & aggrediantur: hinc consultius esse plurimi judicant, si hæc cura *remotive* rectius tractatur, ut videl. quælibet in & externa offendicula, malignum hunc affectum exacerbantia, assidue arceantur; ast quoniam hæc medicatio directe *latitans* malum non emendat, sed velut per *ambages* operosa est, ita rectius huic *moraroria* medicinæ accensenda est, quæ tantum *præcaveat*, ne palmarium malum tam *accelerata* capiat incrementa, ne *funestus* eventus citius ingruat: quadrat huc *Hippocratis* monitum, *medicus aut profix, aut non noceat Lib. de insomn. & de affect.* ut & *Galen* Lib. de *method. med. Lib. 14. c. 13.* consilium: porro nonnunquam *desperari* & intricati *tumores Sanguinei* occurrunt, qui modo *duri* & renitentes sunt, modo *molles* & lenes fiunt, ut exploratorem ad *falsum* judicium seducant, quasi hæc mollities intus latitanti *præparata* & suppuratæ materiæ tribui debeat: Si itaque tales tumores *frivole* & *præmaturo* aperiuntur, tunc vel *incoercibile* inde sanguinis profluvium excitatur, vel ob *aëris* liberiolem accessum perniciofa *corruptio* invitatur & *acceleratur*, ut postea tales experimentatores optent, quo illos tumores *intactos* reliquerint, nec unquam ad eorum *aperitionem* consilium dederint, aut manum admoverint. In tali igitur casu *dubio* atque *spinoso* rectius *moraroria* cura adhibenda est, ne videlicet *deteriora* accrementa malum hoc capiat; quare *remotiva* medela talem *moram* conciliat, sub qua *diutius* præfens affectus in *antiquo* statu continuat, nec ad *funestum* even-

ventum *properat*: Ejusdem qualitatis sunt nonnulli alii tumores, qui *antiquum ulcus* occlusum continent, ast huc usque *nulli* medelæ obtemperarunt, quia potius ulteriores lentos progressus fecerunt; tale ulcus etiam est *phagaedenicum* aut malignum, cum cancro admodum conveniens, quod *Arnold. VILLANOVANVS* in *Breviar. L. 1. c. 48.* in *facie* obtingens *noli me tangeve*, in *medio* corporis exoriens, *Cingulum*, in *pedibus* eveniens *Lupum*, *vix* aut *nunquam* curabile vocat; quo etiam *malum mortuum* ein *Todten-Bruch* referri potest: talia *occlusa* ulcera *multam* sollicitam & officiosam medelam non admittunt, & quia communiter *percurari* nequeunt, ideo *privativam* tantum therapiam tolerant, quæ constanter & assidue coercere, *arcere* & remove debet, quid hoc malum irritare & *depravare* potest; quæ cura proinde non alia, quam *moratoria* est, quia tantum valet & efficit, quo minus *graviora* symptomata, imprimis præceps *hectica* mortem, ob hoc malum certius expectandam, accelerent. Ad hanc classem difficulter curabilium & interdum plane insanabilium affectuum referri quoque possunt *Fungi juncturarum* die *Stied-Schwämme*, nec non *Spina ventosa*, quæ cum *Pædarthrocace* quadantenus convenit, quo non patet facilis, directus & *proximus* remediorem *accessus*, ut propterea hi affectus *facilius accrescant* & arti medicæ *resistant*, donec *tabes*, febris lenta aut hectica, aut paralytis superveniant & tragicum finem imponant, pro hoc *aliquandiu* avertendo, *ralia* consilia & media seliguntur & adhibentur, quæ *perniciosos* illorum affectuum progressus *intercipiunt*, & ita aliquam *moram* conciliant, quia in nonnullis subjectis curatio e

fundamento & passiva locum non facile invenit, siquidem usus thermarum, acidularum, Lactis, Sacchar. Lactis, remedium balsamicorum &c. *non omnibus & semper* proficius esse deprehenditur: in qua necessitate medici partim cum ipso *affectu*, partim cum *symptomazibus* illius occupationes suas medicas prosequuntur, illos videl. ab accessoriis *exacerbationibus* defendendo, hæc vero aut *averzendo*, aut *leniendo*. Nec alio modo quandoque tractanda sunt *inveterata*, refractaria & rebellia *ulcera* quædam manifesta & conspicua, alte *Schäden*, in subjecto jam *adultiori*, quasi effoeto, enervato & *cacochymico* obvia, in quibus tale malum *immedicabile* existit, quod tam diu insistit & affligit, donec *Hæctica*, aut *Tabes & Marasmus* superveniens mortem causatur: in qua calamitate iterum ars medica nonnunquam *celeriores* obitum *retardare* & per officiosam offendiculorum interceptionem *moram* procurare potest.

§. XII.

Hactenus allegata *Medicina Moratoria*, & *licita*, & *artificiosa*, & *bonesta*, & quandoque *necessaria*, atque *accepta* est: interim non raro multorum hominum animos *plebejus* ille *merus* atque opprobrium vulgi angit & detinet, quod *medici & chirurgi* affectus nimium prolongent, sie hielten die Krankheit zu lang auf, machten einen langwierigen, alten Schaden daraus, sub præsumptione & suspitione, ut modo *lucrum* auctius & quæstum pinguiorem faciant: quoniam etiam hic casus *dabilis* est, ideo *improbus*, *illicitus*, culpabilis & reprehendendus est, imprimis si minus ingenui medici, aut iniqui *medicasteri* ex instituto, ma.

malo dolo, aut doloso animo curam suam procrastinant: nam si quandoque medici *errorem* practicum committere possunt, quotiescunque bona licet intentione, attamen præter necessitatem unum alterumve morbum *diutius* protrahunt, v. g. si Hæmorrhagiis, spasmis, febribus intermittentibus, Sudoribus morbofis, alvi fluxibus, variis aliis excretionibus *nimis diu indulgent* atque connivent, sub spe, tales affectus *sponse* remissuros atque desituros esse, nec *rigorosa* alia medica cohibitione indigere: quo ipso autem *nimum* cunctando affectibus talibus sæpe magnum provocatur *præjudicium*, si non plane grave introducitur *damnum*: ob id quoad hunc respectum nec nimis *rimide* in officio suo procedere convenit, nec *nimum natura* viribus, fidei, moderamini ac dexteritati tribuere decet, quoniam crebra exempla testantur, quod prædicti affectus aut in *excessum*, aut in exorbitantem & præjudiciosum *habitzum* degenerent, in quibus casibus utiq. ob periculum in mora ideo tempestive, occurrere experientia docet. Alio vero vicissim atque *iniquo* modo curatio affectuum morbosorum *revertatur*, ne tam cito artificiosa medela finiatur: aliquando enim in ægrotantibus *robusta* atq. virax qualitas *naturalis* deprehenditur, qua nonnullæ morbosæ aggressiones & afflictiones vel *sponse* curantur, quas *multis artificiosis* aut plane heroicis mediis tractare minime convenit, quia facile illotæ tales manus liberum & *spontanæum* ordinem turbant, præsentem affectum in *sebetate* suo *confundunt* & corrumpunt, adeoque *conversionem* morbi *mirioris* & flexilioris in *obstinatum* magis atque diuturnum causantur; inde postea tales morbi originem ducunt, in quibus medicina moratoria, sed *peccaminosa* magis,

quam *justa* & artificiosa locum invenit, de qua interdum recte judicat populus, es sey gleich im Anfang der Kranckheit versehen, man habe der Kranckheit so lange nachgesehen und den Willen gelassen. Maxime autem improbanda illa *lucrosa & fraudulenta* medicina *moratoria* est, qua non in *agri*, sed *proprium* commodum morbi *prolongantur*, qui dolus *variis* in morbis & diverso modo exerceri potest, ut dein tales morbi *funestos* nanciscantur eventus: interdum cum *dolosa* tali dilatione etiam *imperitia* concurrit, quando v. g. quidam tumores *primis* initiis opportune & *facile* resolvi potuerant, nunc autem attrahentibus, emollientibus & maturantibus tractantur, ut cura in *longiorem* moram extendatur: tales *erroneæ* moræ non incognitæ sunt in *tumoribus* quibusdam *mammarum*, unde *diuturna* aut plane *cancrofa* ulcera genita & provocata fuerant: similis *culposa* mora quandoque *initiantibus* ulceribus superficiali medela adhibetur, sub qua *larius* ac *profundius* illa progrediuntur, *perniciosam* magis qualitatem induunt, & tandem inveteratum malum constituunt, ut *moratoria* medicina in tali statu *tandiu* valeat, donec *rabes* & *hectica* huic tragediæ finem imponant: in *febve tertiana* cum digestivis remediis *tandiu* moram necere possunt, donec indoles febris in *perrinacem* consuetudinem degeneret, aut *nova intricata* accidentia superveniant, velut colica, diarrhœa, lenta febris &c. sub qua *conversione* semper moratoriam curationem exercendi mala arripitur occasio: inter omnes autem morbos *Hypochondriacus* affectus facile ad *imperitam* medicinam *moratoriam* non raro allicit, quando martialia, stomachica, antacida, opiata frivole & promiscue adhibentur, quibus remedi-

mediis *talis* morbi status excitatur, in quo dein ludicra curatio moratoria liberum atque amplum invenit campum, donec *Scirrvi* viscerum *incurabiles*, icterus pertinax tabes, febris lenta, tympanitis, hectica, hydrops &c. huic tragœdiæ clausulam constituent: Ast plura quoad hanc observationem practicam addere nec necessitas, nec institutum nostrum postulat: quare huic tractationi practicæ finem imponimus, proinde autem Deo devotissimas tribuimus laudes, quod ad præsentem deductionem gratiam suam largiri voluerit, quem humillimis etiam flagitamus precibus, ut cœlesti suo adjutorio atque moderamine efficiat, quo gaudere possimus de futuro prospero conatuum nostrorum successu atque exoptato

F I N E.

NOBI.

NOBILISSIMO CANDIDATO
CHRISTIANO SIGISMUNDO
BECKERO

S. D. P.

CHRISTIANUS WOLFIIUS,
FRIDERICIANÆ PRO-CANCELLARIUS.

AESCULAPII filios rectis studiis ad
artem salutarem contendere debere,
nemo in dubium revocabit, nisi qui
ignoret, quid Poliater distet ab em-
pirico, cui ipsi AESCULAPIO opus
est. Enimvero quænam sint recta ista studia, non
omnibus æque perspectum ac exploratum videtur,
plerisque ex se statuentibus, quid sit agendum aliis.
Dicam, quid mihi videatur, qui nihil asseveranter
affirmo, antequam in rationis trutina suspensum u-
su & experientia comprobatum prehenderit.
Recta igitur studia aut animum ad artem salutarem
fideliter discendam & dextre exercendam prepa-
rant,

rant, aut eam adnuculo fulciunt ejusdemque fundamenta jaciunt, aut præceptis mentem formant. Ad primam classẽ refero Logicam, Arithmeticam & Geometriam, nec non Philosophiam moralem; ad secundam Metaphysicam, Physicam tam dogmaticam, quam experimentalem, Anatomicam, Botanicam, Chymiam; ad tertiam denique partes Medicinæ proprie sic dictas, quarum altera, quæ Hygiene vocatur, & ad sanitatem præsentem tuendam facit, Physiologicam & Diæticam, altera, quæ Therapeutices fert nomen & sanitati collapsæ instaurandæ servit, Pathologicam, Semioticam & Curatoriam complectitur: ita enim cum OLIGERO JACOBE (a), præclaro quondam in Academia Hafnienfi Medico, totam artem Medicam commodissime absolvi existimo. Logica nos instruit, quomodo operationibus mentis sit utendum, ut veritatem agnoscamus, verum a falso, certum ab incerto, probabile a minus probabili separando, siquidem nomen suum tuetur: quod unde nobis innotescat, ne nobis fumum vendi patiamur, in Prolegomenis Logicæ luculenter ostendimus. Quam adeo necessarium sit futuro Medico Logicæ verioris studium, diserte doceri potest, si per ambages incedere liceret, nec sine multo acumine ex modo dictis utilitatem, quam pollicetur, prævidere daretur. Sane TIMÆUS von GULDENKLEE, Electoris Brandenburgici, cum viveret, Archiater, maximæ in arte sua auctoritatis, cum de studiis recte instituendis filium instrueret (b), Logicæ studium strenue ut urgeret,

F

ante

(a) in Compendio Institut. Medic. p. 1. & 2.

(b) lib. 6. epist. 3. p. 844. Oper.

ante omnia inculcabat. Monuit vero idem filium suum & recte omnino monuit optimum magistrum esse usum: neque enim sine hoc regulas rite ac dextre applicandi habitum consequi, nec (quod in omnibus, quæ ad praxin tendant, maximi semper habendum) illarum veritatem in nobismetipsis experi datur. Eo igitur sine non perfunctorie versandum est in elementis Arithmeticæ ac Geometriæ, quippe quæ veram Logicæ praxin continent, & verioris Logicæ lapis quidam lydius sunt, siquidem EUCLIDEO more tradantur: id quod agnovit HIPPOCRATES, non alia de causâ Geometriæ studium filio suo tantopere commendans. Et si autem hæc non adeo difficulter admittantur, nullus tamen dubito fore haud paucos, qui mirabuntur, quod inter studia præparatoria ad artem medicam referamus studium Philosophiæ moralis. Enimvero hi erunt, quibus non minus absolum videbitur, quod VITRUVIVS, cum de Architectis instituendis verba faceret (c), in Architecto requirit, ut Philosophos, morum doctrinam profitentes, diligenter audiverit. Quemadmodum autem is ex vero ait: *Philosophia perficit architectum magno animo, & uti non sit arrogans, sed potius facilis æquus & fidelis, sine avaritia, quod maximum est. Nullum enim opus vere sine fide & castitate fieri potest. Ne sit cupidus, neque in muneribus accipiendis habeat animum occupatum, sed cum gravitate suam tueatur dignitatem, bonam famam habendo; ita similiter de Medico idem affirmandum, ut non quæstum in arte sua faciat, ex ditiorum opibus, quæ stultitiam patiuntur, rem suam augendo & nescio*

(c) lib. I. c. I.

scio quæ arcana; tanto scilicet! magis celanda, quanto magis salutaria generi humano prædicantur, sub speciosis titulis circulatorum instar convendendo, quasi non sine circulatoria jactatione & artificio GALENUS daret opes. Exemplum enim Medici magno suo merito celeberrimi, BOERHAAVII contrarium docet, qui artem salutarem vere, nec absque fide ac casta mente & docendo, & exercendo tantas acquisivit opes, ut, cum concederet, hereditatem bis millies mille florenorum filix traderet (d). In Metaphysicis Philosophia prima offert recte ratiocinandi principia, inconcussa omnis scientiæ solidæ fundamenta, Cosmologia cum eadem arceat ex Philosophia naturali & theoria medica hypotheses, Psychologia cavet, ne summa confusione quæ sunt corporis ea animæ tribuas, & pharmacis curare velis, quando animus a morum philosophia medelam expectat: Physica denique a commentitiis hypothesis libera, & observationibus ac experimentis legitime promota Medicinam reddit rationalem. De Anatomia, Botanica & Chymia non est quod dicam, cum indispensabilem in Medicina usum negare non audeat, nisi qui totus empiricus fuerit ac rationi omni valedixit salutem ægrorum audacibus tentamentis committens. Neque mihi jam propositum est docere, qua via sit eundum, ut singulæ artis Medicæ partes animo rite comprehendantur, qui tantummodo indicare volui, quænam sint discenda, ut quis Poliatri nomen mereatur. TU, NOBILISSIME CANDIDATE, rectam studiorum viam ingressus es, ubi ani-

F 2

mum

(d) Hist. de l'Acad. Roi des Scienc. A. 1738. p. 116. edit. Paris.

mum ad artem medicam appulisti. Neque enim ita eandem coluisti, ut studia, quæ adminicula afferunt & solida fundamenta jaciunt, negligeres, ea vero, quæ animum ad eandem præparant, alto supercilio contemneres, gregem cæco impetu secutus. Testis ego sum, quanta assiduitate, quanta diligentia Philosophiæ ac Mathesi operam navaveris, ut animum ad illam bene addiscendam ac in posterum exercendam præparares ac firma inde præsidia peteres. Testes sunt alii in illustri hac Musarum sede Professores clarissimi, quæ cum laude in Anatomia, Botanica & Chymia, atque in omnibus artis medicæ partibus fueris versatus. Quin adeo sanis futurus sis præsidio ad sanitatem tuam, ægris solatio & adjumento in collapsa instauranda dubitandum non est. Nulla urget necessitas, ut in laudes tuas excurram: commendabit artificem opus, quod ut feliciter semper perficias, Numen TIBI precor propitium. Fruere igitur honoribus, quos merito confert amplissimus Medicorum ordo, non otiosus, sed ut pro sis aliis tam sanis, quam ægris, & rem ex sententia gere. Vale. Dabam in Academia Fridericiana d. xxix. Jun. A. O. R.

MDCCCLIII.

NOB.

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

FRIDERICUS HOFFMANNUS.

GRatulantium TIBI amicorum numero accedo rogatus. Nam quum TE per quatuor abhinc annos inter medicinae studiis additos primum cognoscerem, honestate, modestia, & sedulitate nulli quicquam concedentem: cepi ab illo tempore de studiorum TUORUM successu optime sperare. Eam vero de TE opinionem meam exitu nunc comprobata video; postquam consentientibus ordinis medici membrorum suffragiis summi in arte medica honores TIBI sunt decreti, atque ut eos legitime obtineres, praclarum inaugurale specimen ad cathedram medicam,

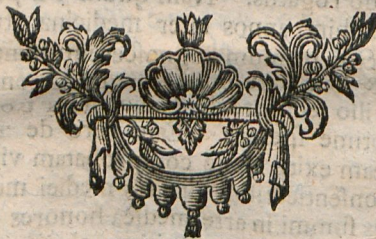
F 3

ut

ut sit differendi argumentum, attulisti: ex quo doctissimus quisque, si TUI ingenii magnitudinem metiri cupit, non nisi bona eaque maxima de TUIS augurari potest profectibus. Cum enim non morbi solum modo sic modo aliter incedant, & vel cum majori vel minori symptomatum agmine conjungantur, sed, quod maximum, certis etiam temporibus exacerbentur & remittant; TE rationem moræ in affectibus quibusdam curandis solito accuratorem habuisse, non possum non laudare. Quod superest, gratulor felicem atque exoptatum finem academicorum studiorum, TUIS que plaudo honoribus, ominorque, quod Deus efficiat, ut in artis operibus exercendis tam industriam, quam solidæ doctrinæ fructus sis comprobaturus. De me illud persuasum habeas, me semper rerum ex voto TIBI succedentium latum esse futurum spectatorem.

Vale. Halæ Magdeburg. a. d. XXV. Junii

clōcccxlili.

NOBI.

PRÆCLARO ATQVE EXIMIE DOCTO
DOMINO CANDIDATO

FELICIA QVÆVIS PRECATUR

HENRICUS BASSIUS, V. M. D.

CUm amplissimum hodierna luce diligentia
TUÆ ac virtutis præmium, quod Hygæa
cultoribus suis tribuere affolet, applau-
dente toto Musarum choro, jure merito-
que, CANDIDATE DIGNISSIME, re-
portes, non sane mihi temperare possum, quin,
occasionem mei in TE animi cum significandi so-
lum, sed publicitus etiam declarandi, jam nactus ex-
optatissimam, Summos illos in arte Medica hono-
res TIBI gratuler, atque, ut illi sempiternæ laudi
& splendori TIBI TUÆque FAMILIÆ sint, ex-
optem. Ex quo enim mihi, PRÆNOBILISSIME
CANDIDATE, cognitus es, omnium TE doctri-
narum inque primis solidæ ac rationalis Medicinæ
fuisse

fuisse perspexi semper studiofissimum. Atque quo magis TE omnibus commendares probaresque, nihil esse sensi antiquius TIBI aut prius, quam ut cum assiduitate atque in studiis diligentia, & morum elegantiam, & integritatem vitæ indissolubili semper nexu connecteres. Quo proinde factum est, ut omnium, qui virtutes colunt & observant, amorem sis consequutus & gratiam. Illud ipsum quoque hoc medicum specimen cuius permagno potest. Esse eruditionis TUÆ argumento, quo haud obscure declarasti, iis omnibus TE esse abunde instructum, quæ rationalem Medicum ornant. Maeste itaque virtute, DOCTISSIME CANDIDATE, pergeque illa via, quam, præeuntibus TUIS Præceptoribus, ingressus es in hac Minervæ sede, ulterius progredi. Ceterum ex animi sententia opto, omnia incepta ut TIBI prospere ac feliciter eveniant, quo in ægrotantium salutem, Patriæ commodum & cœlesti Numinis gloriam cedant. A me autem omnia summa in TE studia officiaque ut quavis occasione exspectes, velim vehementer. Vale.

Dab. d. XXV. Jun. ann. MDCCXLIII.

Opti-

Pl. 157. 80

?

ULB Halle

3

002 179 687

sb

